

Wyrok z dnia 21 listopada 2000 r.

I PKN 99/00

Wymagane przez art. 30 § 4 KP wskazanie przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na czas nie określony nie stanowi elementu treści oświadczenia woli pracodawcy o wypowiedzeniu. Sprzeczne z wymienionym art. 30 § 4 KP jest wskazanie przez pracodawcę przyczyn wypowiedzenia umowy o pracę w piśmie doręczonym pracownikowi później niż złożenie oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Roman Kuczyński.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2000 r. sprawy z powództwa Eugenii K. przeciwko „T.” Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B. o odszkodowanie, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach-Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 26 sierpnia 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Tychach zasądził od pozwanej „T.” Spółki z o.o. w B. na rzecz powódki Eugenii K. kwotę 7.126,13 złotych z ustawowymi odsetkami tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę przez pracodawcę.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka była zatrudniona w pozwanej Spółce na stanowisku prezesa Zarządu na podstawie umowy o pracę zawartej 2 października 1996 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników pozwanej Spółki uchwałą z dnia 22 października 1998 r. odwołało powódkę z funkcji prezesa i ze składu Zarządu, powołując na prezesa Eugeniusza K. Pismem z 15 marca 1999 r. – doręczonym powódce tego samego dnia - nowy prezes Zarządu pozwanej Spółki wypowiedział po-

wódcę umowę o pracę ze skutkiem rozwiązującym na dzień 30 czerwca 1999 r. Pismo wypowiedające umowę o pracę doręczone powódce 15 marca 1999 r. nie wskazywało przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie. W piśmie uzupełniającym z tej samej daty - przesłanym powódce pocztą – „w nawiązaniu do wypowiedzenia umowy o pracę” poinformowano powódkę, że przyczyną wypowiedzenia umowy było odwołanie jej z funkcji prezesa Zarządu Spółki w dniu 22 października 1998 r. To drugie pismo dotarło do powódki 22 marca 1999 r., już po wniesieniu przez nią do Sądu Pracy odwołania od wypowiedzenia. Sąd Rejonowy ocenił, że wypowiedzenie umowy o pracę było uzasadnione, ale naruszało przepisy, konkretnie art. 30 § 4 KP, albowiem w oświadczeniu pracodawcy z 15 marca 1999 r. o wypowiedzeniu umowy - doręczonym powódce tego samego dnia - nie została wskazana przyczyna uzasadniająca wypowiedzenie. Co prawda, pozwana w innym piśmie doręczonym powódce 22 marca 1999 r. uzupełniła swoje wcześniejsze oświadczenie i podała przyczynę wypowiedzenia, jednak nie konwalidowało to wcześniejszego naruszenia wskazanego przepisu. Obowiązujące przepisy prawa pracy nie przewidują możliwości uzupełniania oświadczeń pracodawcy dotyczących wypowiedzenia umowy o pracę. Na podstawie art. 45 § 1 KP i art. 47¹ KP Sąd Rejonowy zasądził na rzecz powódki odszkodowanie w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia wynoszący 3 miesiące.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku wyrokiem z 26 sierpnia 1999 r. oddalił apelację strony pozwanej. W apelacji pozwana Spółka zarzuciła naruszenie art. 30 § 4 KP oraz art. 65 KC w związku z art. 300 KP.

Sąd Okręgowy zaaprobował ocenę materialnoprawną zgłoszonego roszczenia wyrażoną w wyroku Sądu Rejonowego. Pozwana nie dopełniła wynikającego z art. 30 § 4 KP obowiązku wskazania przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na czas nie określony. Oświadczenie o wypowiedzeniu umowy złożone powódce w dniu 15 marca 1999 r. niewątpliwie nie zawierało informacji o przyczynie wypowiedzenia. W ocenie Sądu Okręgowego zawarta w art. 30 § 4 KP regulacja odnosząca się do wskazania przyczyny wypowiedzenia w oświadczeniu pracodawcy wyrażona została jednoznacznie i nie wymaga odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu cywilnego o składaniu oświadczeń woli.

Kasację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła pozwana Spółka, zaskarżając wyrok ten w całości i domagając się jego zmiany przez uwzględnienie zgłoszonej

apelacji i oddalenie powództwa, ewentualnie jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Jako podstawy kasacyjne skarżąca wskazała: 1) naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 30 § 4 KP przez uznanie, że w przedmiotowej sprawie dokonane wypowiedzenie umowy o pracę nie zawierało przyczyny wypowiedzenia, oraz art. 65 KC i art. 300 KP przez wyłączenie na gruncie prawa pracy możliwości uzupełniania składanych oświadczeń woli, 2) sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału, „z ostrożności procesowej” nowe fakty i dowody, o których strona pozwana dowiedziała się po wydaniu orzeczenia przez Sąd drugiej instancji, a które mogłyby stanowić podstawę rozwiązania z powódką umowy o pracę w trybie art. 52 § 1 pkt 1 KP ze względu na to, że działania powódki jako prezesa Zarządu pozwanej Spółki wyrządziły skarżącej szkodę w wysokości co najmniej 500.000 złotych, a tym samym uwzględnienie żądania powódki o odszkodowanie naruszałoby zasady współżycia społecznego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest środkiem odwoławczym, służącym kontroli orzeczenia sądu drugiej instancji pod kątem jego zgodności z prawem. W art. 393¹ Kodeksu postępowania cywilnego wymienia dwie podstawy, na których można oprzeć kasację: 1) naruszenie prawa materialnego i 2) naruszenie istotnych przepisów postępowania. W katalogu dopuszczalnych podstaw kasacyjnych nie ma ani „sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału”, ani „nowych faktów i dowodów, których strona nie mogła powołać wcześniej”, ponieważ dowiedziała się o nich po wydaniu orzeczenia przez sąd drugiej instancji. Oznacza to, że dwie spośród wskazanych przez skarżącą podstaw kasacyjnych nie są wymienione wśród ustawowych podstaw kasacji przewidzianych w art. 393¹ KPC i nie mogą być w związku z tym wzięte pod rozwagę przez Sąd Najwyższy. Nawiązują one w swojej istocie do podstaw rewizyjnych określonych niegdyś - przed nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzoną ustawą z dnia 1 marca 1996 r. (Dz.U. Nr 43, poz. 189) - w art. 368 pkt 4 i pkt 6 KPC w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 1996 r.

Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji (art. 393¹ KPC), które wyznaczone są – jak się powszechnie przyjmuje w dotychczasowym, ugruntowanym już orzecznictwie – przez podstawy kasacyjne, a w ich ramach zarzuty naruszenia konkretnie wskazanych przepisów prawa materialnego i (lub) procesowego.

Sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego – oznaczająca błąd w ustaleniach faktycznych sądu drugiej instancji przyjętych za podstawę wydania zaskarżonego kasacją wyroku – może być wzięta pod rozwagę przez Sąd Najwyższy jedynie pośrednio, a mianowicie wyłącznie w razie wskazania w kasacji, że sprzeczność ta jest wynikiem naruszenia istotnych przepisów prawa procesowego dotyczących postępowania dowodowego (np. przez dowolną ocenę dowodów lub niewyczerpujące przeprowadzenie postępowania dowodowego). Kasacja wniesiona w rozpoznawanej sprawie przez pozwaną Spółkę nie wskazuje jednak jakiegokolwiek przepisu postępowania, któremu miałby uchybić Sąd Okręgowy, co oznacza brak podstaw do kwestionowania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku. W postępowaniu kasacyjnym niedopuszczalne jest badanie zasadności dokonanych ustaleń faktycznych, jeżeli kasacja nie zawiera odpowiednio skonstruowanych i uzasadnionych zarzutów naruszenia istotnych przepisów postępowania. Sąd Najwyższy nie może czynić własnych ustaleń faktycznych, dlatego nie jest możliwe oparcie kasacji na zarzucie nowości (nowych faktach i dowodach). Powołanie w kasacji przez pozwaną Spółkę nowych okoliczności faktycznych – łącznie z odniesieniem się do innych toczących się postępowań sądowych (w szczególności w sprawach [...] Sądu Rejonowego w T.) - jest zatem zupełnie bezprzedmiotowe.

W związku z tym, że kasacja nie zarzuca naruszenia istotnych przepisów postępowania, Sąd Najwyższy był przy jej rozpoznawaniu związany stanem faktycznym stanowiącym podstawę wydania zaskarżonego wyroku (art. 393¹⁵ KPC).

W ustalonym stanie faktycznym zawarte w kasacji zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego są chybione. Zarzut naruszenia art. 30 § 4 KP i art. 65 KC w związku z art. 300 KP skarżąca wiąże z tym, że jej zdaniem – wbrew stanowisku Sądu Okręgowego – pracodawca podał powódce przyczynę wypowiedzenia, skoro jeszcze tego samego dnia wysłał do niej pismo zawierające uzupełnienie złożonego oświadczenia o wypowiedzeniu. W opinii skarżącej nie ma przeszkód prawnych do dokonania konwalidacji złożonego oświadczenia woli, jeżeli konwalidacja nie wpływa na zakres nabytych uprawnień lub świadczeń. Skoro bowiem można dokonać odwołania oświadczenia woli (art. 60 zdanie drugie KC), to nie ma przeszkód do uznania, że można także oświadczenie takie uzupełnić. W przypadku dotyczącym wypowiedzenia umowy o pracę powódce, skarżąca uzupełniła treść złożonego oświadczenia woli o wypowiedzeniu przez późniejsze wskazanie przyczyny dokonanego wypo-

wiedzenia, przy czym samo wypowiedzenie i podanie przyczyny wypowiedzenia w późniejszym piśmie stanowiły w rezultacie tę samą jednostronną czynność prawną. Przytoczone uzasadnienie naruszenia powołanych w kasacji przepisów prawa materialnego opiera się na błędnym założeniu, że wskazanie w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie, jak tego wymaga art. 30 § 4 KP, jest elementem oświadczenia woli. Tymczasem faktycznie wskazanie przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie nie stanowi elementu oświadczenia woli pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę.

Wypowiedzenie umowy o pracę jest jednostronną czynnością prawną. Jedy-
nym koniecznym elementem konstrukcyjnym czynności prawnej jest oświadczenie woli osoby dokonującej tej czynności (art. 60 KC w związku z art. 300 KC) zawierają-
ce treść czynności prawnej, określającą jej skutki (konsekwencje) prawne. Skutek prawny wypowiedzenia umowy o pracę jako czynności prawnej łączy się ze złoże-
niem samego oświadczenia woli o wypowiedzeniu (oświadczenia o treści: „wypowia-
dam umowę o pracę”), które nie musi zawierać – dla swojej skuteczności polegającej na doprowadzeniu do rozwiązania umowy o pracę – wskazania przyczyny uzasad-
niającej to wypowiedzenie. Oświadczenie woli w tym przypadku sprowadza się za-
tem do samego wypowiedzenia (rozumianego tutaj nie jako zdarzenie prawne lub instytucja prawa pracy, lecz jako treść oświadczenia woli). Wskazanie przez praco-
dawcę przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie stanowi natomiast wymóg formalny wypowiedzenia, zbliżony swoim znaczeniem bardziej do formy tej czynności prawnej (np. do złożenia oświadczenia na piśmie – art. 30 § 3 KP) niż do jej treści. Jak wyni-
ka z przedstawionych rozważań, wskazanie przyczyny wypowiedzenia nie jest ele-
mentem konstrukcyjnym oświadczenia woli o wypowiedzeniu.

Wypowiedzenie umowy o pracę jako czynność prawna pracodawcy powinno spełniać pewne wymagania formalne, aby mogło zostać uznane za zgodne z pra-
wem (zgodne z przepisami o wypowiedaniu umów o pracę – art. 45 § 1 KP), w szczególności powinno być złożone na piśmie (art. 30 § 3 KP) oraz wskazywać przyczynę uzasadniająca wypowiedzenie (art. 30 § 4 KP). Te wymagania formalne muszą być spełnione w chwili składania oświadczenia woli o wypowiedzeniu, w prze-
ciwnym razie wypowiedzenie jest wadliwe, narusza przepisy o wypowiedaniu umów o pracę przez pracodawcę, co może pociągać za sobą uznanie przez sąd pracy bez-
skuteczności wypowiedzenia, przywrócenie pracownika do pracy lub zasądzenie na jego rzecz odszkodowania.

Regulacja zawarta w art. 30 KP jest kompletna i w takim zakresie, w jakim przepis ten reguluje treść i formę wypowiedzenia umowy o pracę jako czynności prawnej, nie ma podstaw do sięgania do Kodeksu cywilnego i odpowiedniego stosowania jego przepisów. W rozpoznawanej sprawie zbędne jest rozważanie, czy do oświadczenia pozwanej Spółki o wypowiedzeniu powinien znaleźć zastosowanie art. 65 KC w związku z art. 300 KP (ponieważ wypowiedzenie umowy o pracę jest jednostronną czynnością prawną i jednostronnym oświadczeniem woli, w grę mógłby wchodzić jedynie § 1 art. 65 KC, chociaż skarżąca w kasacji tego nie sprecyzowała). Przepis art. 65 KC nie dotyczy „uzupełniania” oświadczeń woli, lecz wykładni tych oświadczeń. W przypadku oświadczenia woli o wypowiedzeniu umowy o pracę złożonego powódce przez pozwaną Spółkę nie było od początku wątpliwości, jaka była treść tego oświadczenia i jaki skutek prawny pozwana chciała w wyniku złożenia tego oświadczenia osiągnąć, a zatem zbędne było dokonywanie interpretacji tego oświadczenia z zastosowaniem reguł interpretacyjnych wskazanych w tym przepisie.

Naruszenie art. 30 § 4 KP przez pozwaną Spółkę jako pracodawcę jest oczywiste. Nie sposób podzielić poglądu skarżącej o możliwości późniejszego uzupełnienia warunków formalnych wypowiedzenia w zakresie wskazania przyczyny wypowiedzenia, ponieważ zaakceptowanie takiego poglądu powodowałoby istotne komplikacje. Obowiązek wskazania przez pracodawcę przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie ma charakter ochronny dla pracownika, ponieważ umożliwia mu złożenie odwołania od wypowiedzenia umowy o pracę (art. 264 § 1 KP), a wcześniej podjęcie decyzji o celowości wniesienia takiego odwołania ze względu na bezzasadność wypowiedzenia. Stosunkowo krótki, siedmiodniowy termin na wniesienie odwołania do sądu pracy biegnie od dnia doręczenia pracownikowi pisma wypowiadającego umowę o pracę. Z tego względu pracownik powinien wiedzieć już od chwili dotarcia do niego oświadczenia pracodawcy o wypowiedzeniu mu umowy o pracę, jaka jest przyczyna uzasadniająca wypowiedzenie, aby zdecydować się na podjęcie obrony przed wypowiedzeniem, co obejmuje przede wszystkim kwestionowanie jego zasadności. Późniejsze uzupełnienie wypowiedzenia o wskazanie jego przyczyny zakłóca w istotny sposób precyzyjnie uregulowany tryb odwoływania się do sądu pracy. Ponadto dopuszczenie „późniejszego” uzupełniania treści wypowiedzenia o wskazanie jego przyczyny mogłoby prowadzić do przyzwolenia na uzupełnianie tych przyczyn również w toku postępowania przed sądem pracy o uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne, co byłoby jednoznaczne z dopuszczeniem możliwości powoływania w

toku takiego postępowania zupełnie nowych, innych przyczyn wypowiedzenia, co zdecydowanie i jednomyślnie wyklucza się w orzecznictwie i literaturze prawniczej.

Nie ma znaczenia z punktu widzenia pracownika, czy naruszenie przez pracodawcę przepisów o wypowiedaniu umów o pracę było duże, czy też niewielkie. W razie naruszenia tych przepisów pracownikowi przysługują – stosownie do jego wyboru – roszczenie o uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne (o przywrócenie do pracy) lub o odszkodowanie. Przepis art. 45 § 1 KP nie przewiduje gradacji tych roszczeń w zależności od stopnia naruszenia przepisów przez pracodawcę. Dopuszczalność ograniczonego uwzględnienia roszczeń powódki na podstawie art. 8 KP – w wyniku przyjęcia, że występując o odszkodowanie czyni ona ze swojego prawa użytek sprzeczny z zasadami współżycia społecznego – byłaby możliwa do rozważenia tylko wówczas, gdyby kasacja wyraźnie wskazywała w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego pogwałcenie art. 8 KP. Kasacja jednak nie powołuje w żadnym miejscu tego przepisu (ani w *petitum*, ani w uzasadnieniu), a zatem nie jest możliwe rozważanie w postępowaniu kasacyjnym, czy powódka nie nadużywa swojego prawa podmiotowego.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy uznał, że kasacja nie ma usprawiedliwionych podstaw i podlega oddaleniu z mocy art. 393¹² KPC.

=====